

Л.В. Михальчук, доц.

М.О. Іванченко, студ.

Дніпропетровська державна фінансова академія

КОРПОРАЦІЯ ЯК АЛЬТЕРНАТИВНИЙ ШЛЯХ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОГО ТОВАРОВИРОБНИКА

(Представлено д.е.н., проф. Падеріним І.В.)

Сучасна економічна ситуація не сприяє встановленню оптимального рівня конкурентоспроможності вітчизняного товаровиробника. У результаті зростає імпорт, що негативно відбивається на ВВП та економіці країни взагалі. У зв'язку з цим дослідження конкурентоспроможності національного товаровиробника набуває особливого значення, адже конкурентоспроможність підприємства є одним із важливих аспектів ринкового середовища, який характеризує можливість підприємства адаптуватися до умов ринку, посісти провідне місце і втримати його якомога довше.

Нині ринок перенасичений підприємствами, які створюють аналогічну продукцію, але втримуються лише ті, які мають найвигідніші конкурентні переваги відносно інших підприємств. Тому дослідження шляхів підвищення конкурентоспроможності підприємства є актуальним.

Ключові слова: корпорація; конкурентоспроможність національного товаровиробника.

Постановка проблеми. Конкурентоспроможність країни, і промислового комплексу зокрема, є запорукою спроможності націй забезпечувати порівняно високі стандарти життя, залишаючись відкритими для міжнародної конкуренції.

Україна має потужний науково-промисловий потенціал, який, на відміну від більшості країн світу, не має відповідної інституційної та фінансової державної підтримки для просування на світові ринки, через що, незважаючи на наявні цінові та технічні переваги, не використовується повною мірою експортний потенціал високотехнологічних товарів українського виробництва на зовнішніх товарних ринках. Тому розробка можливих альтернативних напрямків покращення та підвищення конкурентоспроможності національного товаровиробника є досить актуальною в наш час.

Метою статті є розгляд корпоративної форми організації підприємства як альтернативного напрямку підвищення конкурентоспроможності товаровиробників, характеристика основних елементів механізму функціонування корпоративної організаційно-правової форми підприємницької діяльності.

Аналіз останніх наукових досліджень та результатів. Сьогодні існують різні погляди щодо можливих шляхів підвищення конкурентоспроможності вітчизняних товаровиробників, механізмів державного регулювання якості експорту та програм з підтримки національної продукції. Дослідженням даної проблеми займалися такі науковці, як: О.Г. Янковий, Ю.І. Продіус та О.О. Рожок, О.А. Паршина, І.О. Борисюк та А.В. Єрьоменко. Свій внесок у дослідження питань конкурентоспроможності економічних суб'єктів зробили такі відомі вітчизняні економісти, як В.Андрійчук, В.Апопій, С.Бабенко, В.Будкін, І.Бураковський, З.Варналій, О.Власюк, А.Гальчинський, Я.Гончарук та інші.

Викладення основного матеріалу. На сьогоднішній день поліпшення якості життя кожної людини прямо залежить від підвищення ефективності економіки країни, в якій вона живе. Основним показником економічного стану країни є валовий внутрішній продукт (ВВП) — як головний макроекономічний показник, що дає нам змогу відстежувати як позитивні, так і негативні соціально-економічні зрушення на території України.

За статистичними даними, близько п'ятдесяти відсотків ВВП України становить експорт, отже, наявна залежність економіки країни від експортних надходжень.

© Л.В. Михальчук, М.О. Іванченко, 2014

Таблиця 1

Макроекономічні показники економіки України за 2004–2011 рр.

Показник/Рік	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
ВВП України номінальний (млн. грн.)	345113	441452	544153	720731	948056	913345	1082569	1316600
Експорт товарів та послуг	219607	227252	253707	323205	444859	423564	549365	707953

Питома вага від ВВП, %	63,6	51,5	46,6	44,8	46,9	46,4	50,7	53,8
Імпорт товарів та послуг	193120	223555	269200	364373	520588	438860	580944	779028
Питома вага від ВВП, %	56,0	50,6	49,5	50,6	54,9	48,0	53,7	59,2
Чистий експорт товарів та послуг	26487	3697	-15493	-41168	-75729	-15296	-31579	-71075

Джерело: розраховано і складено за «Статистичним щорічником України за 2011 рік»

Аналізуючи дані за рисунком 1, можна стверджувати, що позитивне сальдо України спостерігалось лише за 2004–2005 рр., коли країна перебувала у стані економічного піднесення. Останніми роками відстежується від'ємний чистий експорт, що вказує на вагоме зростання обсягу імпорту (особливо в 2008 та 2011 р.) та зниження конкурентоспроможності українських товарів та послуг.

Прямо впливає на обсяг та тенденції щодо збільшення експорту країни насамперед стан конкурентоспроможності національних виробників, які є, у свою чергу, представниками країни на міжнародному ринку. Причому, за розрахованими даними чистого експорту, бачимо, що все більше з кожним роком національний товаровиробник не тільки втрачає конкурентоспроможність на міжнародному ринку, а й свої позиції на вітчизняному ринку.

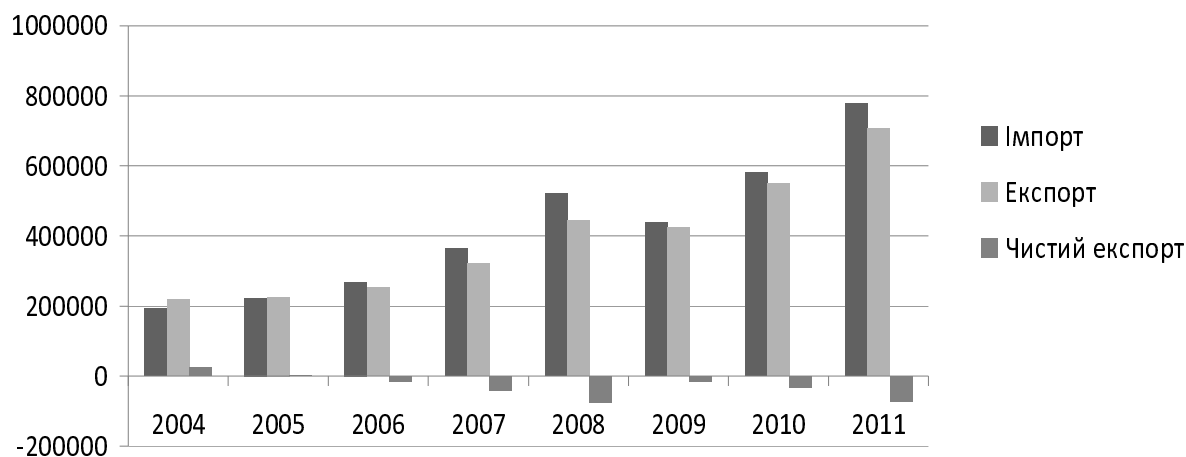

Рис. 1. Динаміка зміни макроекономічних показників зовнішньої економіки України за 2004–2011 рр. [5]

Сьогодні існує необхідність державної підтримки впровадження фінансових та інституційних інструментів розвитку експорту, що забезпечить подальший розвиток і нарощування вітчизняного економічного потенціалу та закріплення на традиційних і нових ринках збуту. Тому в цій статті розглядається корпоративна форма організації підприємницької діяльності як альтернативний інструмент держави для підвищення конкурентоспроможності національного товаровиробника. Врахували те, що підприємництво виконує особливу функцію в національній економіці, змістова сутність якої полягає в оновленні економічної системи, створенні інноваційного середовища, що спричиняє руйнацію традиційних структур, відкриває шлях до перетворень і, зрештою, стає тією силою, котра прискорює рух економіки шляхом ефективності, раціоналізації, ощадливості та постійного оновлення.

Згідно з чинним законодавством України, корпорацією визнається договірне об'єднання, створене на основі поєднання виробничих, наукових і комерційних інтересів підприємств, що об'єдналися, з делегуванням ними окремих повноважень централізованого регулювання діяльності кожного з учасників органам управління корпорації [1].

О.М. Скібіцький зазначає, що корпорація – найдосконаліша форма організації підприємств, що існує переважно у вигляді відкритого акціонерного товариства, засновники якого формують акціонерний капітал шляхом об'єднання власних ресурсів через механізм випуску і продажу цінних паперів (передусім акцій), а співвласники несуть обмежену відповідальність [5].

Метою формування корпорації є консолідація виробничо-господарської діяльності підприємств, координація зусиль у розв'язанні складних технічних, фінансових, соціально-економічних проблем, забезпеченні захисту спільних інтересів, кооперуванні у випуску продукції тощо [4]. Діяльність корпорації базується на принципах добровільного вступу і безперешкодного виходу з неї, рівноправності її членів, самофінансування, гласності і повноти інформації [4].

З часом склалися якісно відмінні один від одного види корпорації. Відмінність стає особливо виразною, якщо розгляд вести від цілей: задаються вони власне корпоративною логікою боротьби за ринки; зумовлюються зовнішніми обставинами; визначаються творцями і власниками корпорації. Саме такий підхід приводить до висновку про наявність трьох видів корпорації (табл. 3).

Таблиця 2

Характеристика основних елементів механізму функціонування корпоративної організаційно-правової форми підприємницької діяльності

Елемент механізму	Корпорація (акціонерне товариство)
Ставлення до власності та порядок розподілу прибутку (доходу) і збитків	Існує приватна колективна власність корпорації. Права і обов'язки акціонерів фіксуються у статуті корпорації. Доходи і збитки від господарської діяльності розподіляються пропорційно кількості належних акціонерам акцій
Керівництво (управління)	Вищим органом є загальні збори акціонерів, які обирають правління на чолі з головою, спостережну раду та ревізійну комісію
Інформація про бізнес	Офіційна інформація надається акціонерам. Щорічно проводяться ревізія і аналіз господарської діяльності, складається звіт. Щоквартально подається звітність до органів статистики та податкової інспекції
Можливості інвестування	Можливості для інвестування є широкими. Здійснюються за рахунок нерозподіленого прибутку, емісії цінних паперів та банківських кредитів
Припинення діяльності	Термін дії необмежений, якщо корпорація не ліквідується (відповідно до законодавства)

Креативні корпорації не тільки здатні розвиватися, використовуючи внутрішні джерела, а й виявляють можливість постійно перетворюватися, даючи життя все новим і новим компаніям. З цього погляду креативні корпорації втілюють собою вихід за межі класичної індустріальної компанії і жорстко протистоять етатистським структурам. Етатистські корпорації не стають джерелами інновацій і не оцінюють належним чином інтелектуальний потенціал своїх працівників. Тому на сьогоднішній день особливої актуальності набуває необхідність розгляду та вивчення такого виду корпорації, як креативна. Проте якщо розглядати ці види стосовно підприємств на території України, то доречним буде зауваження того, що на сьогоднішній день створення креативних корпорації не є доцільним та актуальним, якщо ставити за мету покращення якості продукції та реалізацію економічної діяльності в загальнодержавних інтересах. Тому можемо сказати, що більшого успіху та ефективності сьогодні можуть досягнути корпорації, які синтезують у собі такі необхідні показники класичного та етатистського виду відповідно: визначальними показниками успіху є прагнення до лідерства в якій-небудь сфері та реалізація завдань, поставлених державою.

Таблиця 3

Види корпорацій

Класична	Етатистська	Креативна
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Мета – максимальна ефективність виробництва (зниження витрат, підвищення обсягів випуску продукції і максимізація прибутку). Визначальним показником успіху є прагнення до лідерства в якій-небудь сфері. ➤ Провідну роль у такому утворенні відіграють так звані працівники інтелектуальної сфери. ➤ Виробнича діяльність компанії перестає бути 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Мета: не досягнення максимальної ефективності виробництва, а реалізація завдань, поставлених державою. ➤ Здатність досягати успіхів лише на відносно вузьких напрямках. ➤ Головним інструментом їх конкурентоспроможності ставали штучно занижені витрати. ➤ Потреба в гігантських інвестиціях для свого розвитку і 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Мета: розробити та організувати виробництво принципово нової послуги, продукції, інформації або знання. ➤ Успіх власників: вони як засновники бізнесу несуть за нього відповідальність, уособлюючи в очах суспільства насамперед створений ним соціально-виробничий організм. ➤ Не дотримуються поточної господарської кон'юнктури, а формують її.

<p>сукупністю окремих операцій, повною мірою перетворюючись на процес.</p> <p>➤ Найважливішим елементом стає специфічна культурна спільність персоналу.</p>	<p>нездатність забезпечити високу ефективність виробництва.</p> <p>➤ Несприйнятливість до технологічного прогресу.</p>	<p>➤ Продукцію зазвичай становлять якісно нові товари або послуги.</p>
---	--	--

Коротку характеристику основних переваг та недоліків корпоративної форми організації підприємницької діяльності представимо у вигляді схеми (рис. 2).

Рис. 2. Переваги та недоліки корпоративної форми організації підприємницької діяльності

Акціонерні товариства є провідною формою організації сучасного підприємництва. Хоча їх кількість у країнах з ринковою економікою є невелика, але частка у створенні валового внутрішнього продукту найбільша. Так, у США частка корпорацій у ВВП становить 85 % і близько 90 % обсягу продажу товарів та послуг.

Щодо України, то за даними таблиць 4 та 5 можна стверджувати, що за невеликої кількості корпорацій (по відношенню до загальної чисельності підприємств) їх частка у ВВП становить приблизно 74 % (враховуємо категорію «не фінансові корпорації» – виробництво товарів та послуг).

Таблиця 4

Кількість суб'єктів ЄДРПОУ* за організаційно-правовими формами господарювання [6]

Суб'єкти	2009	2010	2011	2012
Всього підприємств	1228888	1258513	1294641	1323807
корпорацій	862	866	872	862

*Єдиний державний реєстр підприємств та організацій України

Таблиця 5

Рахунок виробництва інституційних секторів економіки у 2010 році, млн. грн [6]

Сектор	Нефінансові корпорації	Фінансові корпорації	Сектор загального державного	Домашні господарства	Некомерційні організації, що обслуговують	Уся економіка

			управління		домашні господарства	
Ресурси						
Випуск (в основних цінах)	1761515	94100	231949	292503	8222	2388289
Питома вага, %	73,8	4,0	9,7	12,2	0,3	100

Можемо сказати, що корпорації відіграють вирішальну роль щодо підвищення чистого експорту України.

Як приклад, розглянемо одну з найвідоміших корпорацій України. Державна продовольчо-зернова корпорація України (ДПЗКУ) – одна із найбільших гравців на вітчизняному аграрному ринку, створена як державне підприємство на виконання постанови Кабінету Міністрів України від 11.08.2010 № 764 «Про заходи з утворення державного підприємства «Державна продовольчо-зернова корпорація України».

Основні завдання ПАТ «Державна продовольчо-зернова корпорація України» [2]:

- ефективне управління державними активами;
- розвиток потужностей зі зберігання зерна, транспортної і портової інфраструктури;
- формування і поліпшення іміджу України як провідної держави на світових

сільськогосподарських ринках.

ПАТ «Державна продовольчо-зернова корпорація України» визначене Міністерством аграрної політики та продовольства України як провідне підприємство для ведення переговорів і укладення договорів щодо постачання зерна в межах всіх міждержавних угод України про закупівлю зерна.

За даними таблиць 4–6, можемо зробити висновок, що підприємства з корпоративною правовою формою організації забезпечують найбільший та найвпливовіший випуск товарів та послуг серед інституційних секторів економіки України та підживлюють зовнішню торговельну політику у вигляді експорту.

Таблиця 6

ТОП-5 експортерів пшениці з України в 2013р., % [3]

Компанія	Липень 2013	Серпень 2013
1. Державна продовольчо-зернова корпорація України	29,6	14,7
2. Луї Дрейфус Україна	19,2	6,6
3. Нібулон	6,7	7,7
4. Каргілл	4,4	6,6
5. Кернел	3,3	6,1
6. Інші	36,8	58,3

Отже, можемо сказати, що підвищенню чистого експорту України сприятиме збільшення обсягу вироблення продукції на експорт саме корпорацій. Причому потрібно проводити певну державну політику, яка би стимулювала виробництво корпорацій згідно з державними інтересами, тобто надання підприємствам особливого статусу «держагента країни» з поєднанням самостійності та творчо-технологічної ініціативи, доцільне поєднання позитивних сторін етатистського та креативного виду корпорацій.

Список використаної літератури:

1. Господарський кодекс України // Верховна Рада України. – ст. 120
2. Державна продовольчо-зернова корпорація України [Електроний ресурс]. – Режим доступу : http://uk.wikipedia.org/wiki/Державна_продовольчо-зернова_корпорація_України.
3. Зернотрейдеры Украины [Електроний ресурс]. – Режим доступу : <http://grainua.com/>.
4. Організаційний розвиток підприємства [Електроний ресурс]. – Режим доступу : <http://library.if.ua/book/28/1917.html>.
5. *Скібіцький О.М.* Організація бізнесу: менеджмент підприємницької діяльності : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / *О.М. Скібіцький, В.В. Матвеев, Л.І. Скібіцька* ; М-во освіти і науки України. – К. : Кондор, 2011. – 912 с.
6. Статистичний щорічник України за 2011 р. / Державна служба статистики України.

МИХАЛЬЧУК Людмила Володимирівна – доцент кафедри економіки підприємств Дніпропетровської державної фінансової академії.

Наукові інтереси:

– конкурентоспроможність національного товаровиробника.

Тел.: (067)497–90–93.

ІВАНЧЕНКО Марія Олександрівна – студентка Дніпропетровської державної фінансової академії.

Наукові інтереси:

– конкурентоспроможність національного товаровиробника.

Тел.: (093)046–69–73.

Стаття надійшла до редакції 06.10.2014.